

KATEDRA FYZIKY VŠB-TU OSTRAVA

Student	NÁZEV PRÁCE Měření tíhového zrychlení pomocí volného pádu kuličky	Číslo práce 3b
Skupina/Osob. číslo		Datum
Spolupracoval		Podpis studenta:

Cíle měření

Určit tíhové zrychlení g pomocí vztahu mezi dráhou a dobou volného pádu kuličky.

Měřicí prostředky:

základní jednotka Cobra3, PC, datový kabel, software Cobra3, měřicí zařízení pro měření doby pádu kuličky, stojan, pásový metr

Kompendium teorie:

Působí-li na těleso pouze tíhová síla F_G , koná pohyb, který se nazývá volný pád. Předpokládejme dále, že je jeho počáteční rychlost nulová. Pohybová rovnice tělesa je:

$$F_G = m g,$$

kde m je hmotnost tělesa a g tíhové zrychlení. Je-li uražená dráha relativně malá, lze považovat tíhovou sílu a tedy i tíhové zrychlení jako konstantní a těleso proto koná rovnoměrně zrychlený pohyb. Při pohybu těles ve vzduchu působí na těleso odpor vzduchu – při pohybu kovové koule po malé dráze lze tuto odporovou sílu zanedbat. Pro velikost tíhového zrychlení za těchto předpokladů platí:

$$g = \frac{dv}{dt}$$
$$v = \int g dt = gt + v_0,$$

kde $v_0 = 0$. Současně

$$v = \frac{ds}{dt}$$
$$s = \int v dt = \int gt dt = \frac{1}{2}gt^2 + s_0,$$

kde $s_0 = 0$. Takže

$$g = \frac{2s}{t^2}. \quad (1)$$

Dráha s odpovídá posunutí těžiště kuličky, proto $s = l - R$, kde l je vzdálenost červené rysky na stojanu, která odpovídá počáteční poloze těžiště kuličky, od povrchu misky, do které kulička dopadne a R je poloměr kuličky. Konečný vztah pro tíhové zrychlení je

$$g = \frac{2(l - R)}{t^2} = \frac{2(|\bar{x}_2 - \bar{x}_1| - \frac{D}{2})}{t^2}, \quad (2)$$

kde $\bar{x}_1$ a $\bar{x}_2$ jsou výběrové průměry souřadnic červené rysky na stojanu a bodu na již zmíněném povrchu misky na pásovém metru pro měření vzdálenosti l , D je průměr kuličky.

Pokyny k vlastnímu měření

- 1) Pomocí ikony „m“ na ploše monitoru spustíte *Phywe measure 4 software*. Přes volby *Gauge* → *Cobra3 Timer/Counter* vyberte možnosti: *Timer (Timer1; Trigger – levý sloupec, prostřední volba; Display – s; Start – on key press*.
- 2) Nastavte vhodnou vzdálenost l středu kuličky a dna záchytné misky (10-20 cm) a desetkrát změřte souřadnice x_1 a x_2 . Desetkrát také změřte průměr kuličky D .
- 2) Klikněte na *Continue*.
- 3) Upevněte kuličku do spouštěcího zařízení, směrem nahoru vysuňte záchytnou misku a klikněte na *Start*. Uvolněte uchycení kuličky tak, aby začala volně padat. Hodnota doby pohybu kuličky t se zapíše do paměti počítače a objeví se také na monitoru.
- 4) Bod 3 postupu opakujte desetkrát.
- 5) Klikněte na *Stop* – na monitoru se objeví graf, který nebudete potřebovat.
- 6) V horní liště zvolte *Measurement* → *Export data*, pak v *Destination* vyberte *Save to file* a ve *Format* vyberte *Export as numbers*. Pozn.: Soubor uložte také s příponou *txt*, tzn. *jmeno_souboru.txt*
- 7) Do vzorce (2) dosadte výběrové průměry souřadnic x_1 , x_2 a času t . Stanovte absolutní a relativní rozšířenou nejistotu nepřímého měření tíhového zrychlení a relativní odchylku naměřeného tíhového zrychlení od tabulkové hodnoty pro Ostravu.